

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО-ТВОРЧИХ УМІНЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
PO1-M18 групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Матчишин Анна Іванівна

Керівник: Мелекесцева Н. В.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри теорії та
методик початкової освіти

Рецензент: Гордійчук М.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО-ТВОРЧИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	9
1.1. Сутність поняття «мовленнєво-творчі вміння», критерії їх формування	9
1.2. Лінгводидактичні основи розвитку творчого мовлення молодших школярів	15
1.3. Педагогічні умови організації навчальної творчо-мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках української мови	21
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО-ТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	26
2.1. Мовленнєво-творчі вправи як засіб організації навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів	26
2.2. Технології розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів	36
2.3. Методичні прийоми розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів на уроках української мови	48
2.4. Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	67
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Сучасний етап розвитку національної школи характеризується посиленням уваги до мовної освіти в країні, потребою формування мовленнєво-творчої особистості, яка б відзначалася свідомим ставленням до рідної мови, мовленнєвою активністю на всіх етапах оволодіння мовою як засобом спілкування, визнання і впливу, високою культурою спілкування в різних життєвих ситуаціях.

Такий підхід об'єктивно актуалізує й аргументує проблему організації навчально-творчої мовленнєвої діяльності школярів на уроках української мови і відповідної комунікативної підготовки учнів початкових класів, спрямованої на формування їхньої мовленнєвої компетентності, що забезпечить соціалізацію, самореалізацію і самоствердження особистості молодшого школяра у майбутньому.

Виходячи з цього, початкова школа України має здійснити перехід до якісно нової освіти дітей молодшого шкільного віку. Це вимагає пріоритетної уваги до змісту навчального матеріалу і методик, які формують уміння самостійно вчитися, мислити, здатність до самопізнання і самореалізації особистості в процесі мовленнєво-творчої діяльності.

Проблемі розвитку творчого мовлення молодших школярів надавали великого значення відомі педагоги А. Дістервег, О. Духнович, Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський; сучасні вчені-методисти А. Богущ, М. Вашуленко, С. Дубовик, Л. Мацько, Л. Паламар, М. Пентилюк, К. Пономарьова, С. Романюк, Г. Сагач, О. Фенцик, О. Хома та інші.

Незважаючи на численні дослідження, присвячені різним аспектам розвитку творчого мовлення здобувачів освіти, шкільна практика засвідчує, що рівень розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів є недостатнім: усні й писемні висловлювання учнів початкових класів характеризуються семантичною бідністю та структурною однотипністю, у висловлюваннях

простежується відсутність зв'язку між реченнями, повторення одних і тих же думок.

На нашу думку, це спричинено відсутністю системи спеціальних тренувальних вправ, які сприяли б удосконаленню умінь чітко, логічно, аргументовано, нестандартно, оригінально будувати зв'язні висловлювання. Практична необхідність удосконалення процесу розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкової школи свідчить про **актуальність** обраної теми дослідження.

Розв'язання окресленої проблеми вбачаємо в інтеграції традиційних методик із сучасними педагогічними технологіями, що допоможе вибудувати певну систему, яка сприятиме перебудові змісту та структури мовного курсу з метою розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів. Відтак активізується пошук ефективних інноваційних засобів організації мовленнєво-творчої діяльності на уроках української мови в початковій школі з метою максимальної реалізації творчого потенціалу кожної дитини.

Мета роботи – з'ясувати теоретико-методологічні засади розвитку творчого мовлення та схарактеризувати особливості розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів засобами сучасних технологій навчання у процесі вивчення української мови.

Реалізація мети дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної та мовознавчої літератури, вивчити передовий педагогічний досвід із проблеми дослідження;

2) схарактеризувати лінгводидактичні основи формування творчого мовлення молодших школярів під час навчання української мови;

3) описати сучасні технології розвитку мовленнєво-творчих умінь на уроках української мови в початковій школі;

4) експериментально перевірити ефективність методики розвитку творчого мовлення молодших школярів засобами інноваційних педагогічних технологій у практиці навчання української мови.

Об'єктом дослідження є творче мовлення молодших школярів, а його **предметом** – процес розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів на основі сучасних педагогічних технологій під час вивчення української мови.

Гіпотеза дослідження. Відповідно до об'єкта, предмета та мети дослідження сформульовано припущення, згідно з яким систематичне використання інноваційних технологій навчання на уроках української мови забезпечить ефективність процесу розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів.

У процесі дослідження використано такі **методи**: теоретичні – вивчення й аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження; емпіричні – спостереження за мовленнєво-творчою діяльністю учнів, аналіз уроків української мови в початковій школі; бесіди з учнями й учителями початкових класів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний); кількісний і якісний аналіз експериментальних даних з метою доведення ефективності розроблених завдань.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Стрийської ЗОШ I-III ступенів №6 Львівської області.

Наукова новизна роботи полягає у спробі пошуків шляхів розв'язання проблеми розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів під час вивчення української мови засобами інноваційних технологій навчання та моделюванні вправ і завдань для вдосконалення творчого мовлення молодших школярів.

Практичне значення дипломної роботи – можливість застосування

змодельованих вправ і завдань з метою розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів на уроках української мови учителями початкових класів і здобувачами вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження представлено на інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 25 жовтня 2018 р.) у доповіді «Технології розвитку критичного мислення молодших школярів у процесі роботи над текстом»; II Регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (м. Кам'янець-Подільський, 16-17 березня 2019 р.) у доповіді «Розвиток мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів на уроках розвитку зв'язного мовлення»; III Всеукраїнській науково-практичній конференції (заочна форма) «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 21-22 березня 2019 р.) у доповіді «Ігрові технології як засіб розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів початкових класів на уроках української мови»; V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 17-18 квітня 2019 р.) у доповіді «Театралізована ігрова діяльність як засіб розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів»; III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (м. Вінниця, 17-18 квітня 2019 р.) у доповіді «Розвиток мовленнєво-творчих умінь першокласників у період навчання грамоти»; звітній науковій конференції студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2018-2019 навчальному році (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 квітня 2019 р.) у доповіді «Розвиток

мовленнево-творчих умінь молодших школярів на уроках української мови»; Всеукраїнській інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 24-25 жовтня 2019 р.) у доповіді «Ігрові технології як засіб розвитку мовленнево-творчих умінь молодших школярів»; обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2018-2019, 2019-2020 н. р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в публікаціях:

1. Матчишин А. І. Розвиток мовленнево-творчих умінь молодших школярів на уроках української мови // Збірник наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2019. Вип. XV. С. 168-171.

2. Матчишин А. І. Гра як засіб розвитку мовленнево-творчих умінь молодших школярів на уроках української мови // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи : збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редкол.: Н. В. Бахмат, Н. В. Гудима, К. І. Демчик, Н. В. Мелекесцева. Київ : Міленіум, 2019. С. 93-97.

Обсяг і структура дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, основної частини, що має два розділи, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 95 с., основна частина – 86 с.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, новизну, практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** «Науково-теоретичні засади розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів» конкретизовано лінгводидактичні основи розвитку творчого мовлення учнів початкових класів, розкрито педагогічні умови та принципи організації навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови.

У **другому розділі** «Технології розвитку мовленнєво-творчих умінь учнів на уроках української мови в початковій школі» подано тлумачення педагогічної технології, розкрито суть інноваційних технологій навчання, описано методику їх застосування з метою розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів під час вивчення української мови, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У **висновках** подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Формування й розвиток творчої особистості учнів є однією з важливих проблем сучасної української системи освіти. Її актуальність зумовлена нагальною потребою суспільства в творчих, діяльних, обдарованих, інтелектуально й інформаційно розвинених громадянах, що вимагає нових підходів до навчально-виховного процесу.

У новому Державному стандарті початкової загальної освіти, що ґрунтується на засадах особистісно орієнтованого й компетентнісного підходів, наголошується на необхідності формувати у дітей творчі здібності, громадянську, комунікативну, соціальну, предметні й міжпредметні компетентності. Розвиток та виховання здібних і талановитих дітей відповідає потребі формування творчого потенціалу демократичного суспільства.

З'ясовано, що творча особистість формується в процесі мовленнєво-творчої діяльності, яка має на меті розвиток мовленнєво-творчих умінь учня. Аналіз шкільної практики виявив, що розвитку окреслених умінь у початковій

школі приділяється значна увага, проте результати такої роботи не завжди задовільні.

Науково-теоретичне осмислення лінгводидактичних основ розвитку творчого мовлення дітей молодшого шкільного віку, узагальнення передового і власного досвіду роботи, а також результати проведеного дослідження підтвердили актуальність проблеми розвитку і вдосконалення мовленнєво-творчих умінь молодших школярів.

Виходячи з цього, початкова школа України має здійснити перехід до якісно нової освіти дітей молодшого шкільного віку. Це вимагає пріоритетної уваги до змісту навчального матеріалу і методик, які формують уміння самостійно вчитися, мислити, здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності.

Ефективними засобами розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів, на нашу думку, є сучасні педагогічні технології, зокрема інтерактивні, ігрові, інформаційно-комунікаційні, технології розвитку критичного мислення.

Проаналізувавши досвід роботи школи з проблеми дослідження, ми дійшли до висновку, що впровадження методів і прийомів окреслених технологій, що сприяють розвитку мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів, можливе за таких умов: належне володіння методами і прийомами аналізованих технологій; органічне поєднання прийомів із темою уроку, матеріалом, який вивчається; заохочення кожного учня до повноцінної творчої діяльності; створення ситуації успіху на уроці.

Аналіз проведених уроків з використанням елементів інтерактивних, ігрових, інформаційно-комунікаційних технологій, технологій розвитку критичного мислення виявив, що запроваджувати такі вправи й завдання можна на всіх етапах уроку української мови. Завдання вчителя полягає в тому, щоб будувати уроки на основі потреб кожного учня, максимально забезпечити прояв

активності, самостійності, розвивати ситуацію успіху, творчості, поважати інтереси кожного.

У ході експериментального дослідження встановлено зв'язок між рівнем розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів і впровадженням у практику навчання схарактеризованих технологій навчання. Дієвість впливу пропонованого інструментарію на рівень розвитку творчого мовлення молодших школярів підтвердилася зростанням показників сформованості мовленнєво-творчих умінь молодших школярів.

Результативність навчально-творчої мовленнєвої діяльності молодших школярів на уроках української мови підтверджується тим, що учні уміють учитися, не втрачають бажання здобувати знання надалі, уміють самостійно працювати на уроці, сміливо висловлюють власну думку, надають перевагу виконанню творчих робіт, володіють навичками роботи в парах і групах. Учні експериментального класу продемонстрували кращі результати під час навчання української мови, зокрема у таких аспектах: побудова зв'язного висловлювання; уміння використовувати мовні засоби та різноманіття словникового запасу; виявлення творчості й оригінальності у продукуванні текстів.

Зауважимо, що мовлення учнів експериментального класу стало більш ясним, зрозумілим, логічно послідовним, доречним, адекватним характеру адресата, ситуації і меті спілкування. Школярі навчились не тільки доречно використовувати мовні засоби під час реалізації комунікативного акту, а й навчились впевненіше взаємодіяти з однокласниками, учителями, батьками, родичами, старшими. А це є свідченням того, що діти навчились контролювати свої мовленнєві дії і будувати власні висловлювання так, як цього вимагає Державний стандарт початкової школи та чинна навчальна програма з української мови.

Спостереження за освітнім процесом у початковій школі виявило неоднозначне ставлення вчителів початкових класів до застосування педагогічних технологій на уроках української мови з метою розвитку мовлення дітей. Аналіз досвіду вчителів щодо використання інноваційних засобів навчання на уроках української мови засвідчує, що вони спрямовані переважно на засвоєння лінгвістичних знань учнів; робота з розвитку творчого мовлення посідає другорядне місце.

Проведене нами дослідження не вичерпує розв'язання всіх питань, пов'язаних з проблемою розвитку мовленнєво-творчих умінь молодших школярів. Перспективу наукового пошуку вбачаємо у впровадженні в практику початкової освіти сучасних педагогічних технологій як ефективних засобів розвитку мовленнєво-творчих умінь дітей молодшого шкільного віку упродовж їх усього навчання в початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анджейчак А. О. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах // Обдарована дитина. 2014. №5. С. 8-11.
2. Бадер В. І. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів : навч. посіб. Київ : АПН, 2000. 316 с.
3. Банько Н. В. Розвиток творчого мислення молодших школярів // Педагогічна скарбниця. 2013. №2. С. 4-7.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Вид. центр «Академія », 2004. 324 с.
5. Бех М. Особистісно орієнтовані

технології навчання в початковій школі // Початкова школа. 2017. № 6. С. 36–40

6. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку // Початкова школа. 2007. № 7. С. 17-19.

7. Будій Н. Д. Розвиток творчих можливостей молодших школярів у контексті інноваційних освітніх технологій // Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія. Педагогіка : [зб. наук. праць]. Київ : Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка, 2005. №4. С. 110-114.

8. Варзацька Л. О. Активізація мовленнєвої діяльності учнів // Початкова школа. 2015. № 2. С. 23-28.

9. Вашуленко М. Компетентнісний підхід до перевірки мовних і мовленнєвих знань молодших школярів. Початкова школа. 2009. № 1. С. 16-20.

10. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. Київ, 2006. 268 с.

11. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 112 с.

12. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В. Українська мова. Буквар: підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 112 с.

13. Вашуленко М., Дубовик С. Робота над власним висловлюванням (есе) на уроках української мови // Початкова школа. 2017. № 10. С. 10–16.

14. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Українська мова 2 клас. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 160 с.

15. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г., Мельничайко О. І. Українська мова

4 клас. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2015. 192 с.

16. Вашуленко М. С., Мельничайко О. І., Васильківська Н. А. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвітн. навч. закл. укр. мовою. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2013. 192 с.

17. Винокурова М. О. Найкращі тексти в розвитку творчих здібностей : книжка для дітей, вчителів та батьків. Київ : АССА, 2015. 368 с.

18. Вишковський І. О. Гра як метод активізації пізнавальної діяльності // Психолог. 2014. № 21-22. С.100-114.

19. Волобуєва Т. Б. Розвиток творчої компетентності школярів. Харків : Друк, 2015. 110 с.

20. Волощук І. Л. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. Київ : Педагогічна думка, 2013. 160 с.

21. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.

22. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 351 с.

23. Дівакова І. Б. Інтерактивні технології навчання у початкових класах. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 98 с.

24. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови // Початкова школа. 2016. № 7. С. 5-11.
25. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови // Початкова школа. 2016. № 8. С. 15-21.
26. Захарійчук М. Д. Мовчун А. І. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2013. 176 с.
27. Захарійчук М. Д. Мовчун А. І. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2015. 192 с.
28. Захарійчук М. Д. Науменко В. О. Буквар : підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2012. 176 с.
29. Захарійчук М. Д., Мовчун А. І. Українська мова : підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням українською мовою. Київ : Грамота, 2012. 176 с.
30. І в а н о в а О. Р о з в и т о к т в о р ч и х з д і б н о с т е й м о л о д ш и х ш к о л я р і в // П о ч а т к о в а о с в і т а . 2014. №5. С. 42-44.
31. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчальний посібник / за заг. ред. Н. В. Гудими. Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. 168 с.
32. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / авт.-упоряд. І. І. Дівакова. Тернопіль : Мандрівець, 2007. 180 с.
33. Карпалюк В. С. Формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів // Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський : ПП Д. Г. Зволейко, 2011. Вип. 7. С. 147-151.

34. К л и м о в а К. Я., Ч у п р і н а О. В.
 П р о б л е м и т а ш л я х и в и к о р и с т а н н я
 м у л ь т и м е д і й н и х т е х н о л о г і й у с у ч а с н і й
 п о ч а т к о в і й ш к о л і // А к т у а л ь н і
 п р о б л е м и л і н г в о д и д а к т и к и : з б. н а у к. п р а ц ь / р е д. к о л. :
 А. О. Н о в и к о в
 (г о л. р е д.) т а і н. Г л у х і в с ь к и й Н П У і м. О.
 Д о в ж е н к а. С у м и : В і н н і ч е н к о М. Д.
 2017. В и п. 3. С. 74-78

35. К о б е р н и к Г. І. І н д и в і д у а л і з а ц і я і д и ф е р е н ц і а ц і я н а в ч а н н я в
 п о ч а т к о в и х к л а с а х : т е о р і я т а м е т о д и к а : м о н о г р а ф і я. К и ї в : Н а у к. с в і т, 2002.
 231 с.

36. К о в а л ь о в а В. І. Ф о р м у в а н н я т в о р ч и х т а п і з н а в а л ь н и х з д і б н о с т е й
 у ч н і в з в и k o р и с т а н н я т е х н o л o г і ї р о з в и т к у к р и т и ч н o г o м и c л e н н я (к о м п e т e н т і с н o
 о р і e н т o в а н а о c в і т а) // П o ч а т к o в e н a в ч a n n я т a в и x o в a n n я. 2009. № 16-18. С. 12-16.

37. К о п о с о в П. В. М і с ц е н а ч а л ь н о ї г р и
 у м e t o d и ч н і й с и c t e м і с у ч а c н o ї
 д и d a k t и к и // Р і д н а ш к o л а. 2015. № 7. С. 44-46.

38. К р а в ч е н к о А. С. В и k o р и c t a n n я п e d a g o г і ч н и х т e x n o л o г і ї м а ї б у т н і м и
 в ч и т e л я м и п o ч a t k o в o ї ш k o л и // Л і н г в o d и d a k t и ч н а
 п і d г o t o в к а с у ч a c н o г o в ч и т e л я
 п o ч a t k o в o ї ш k o л и : з б і р к a н a y k o в и х
 п р a ц ь. Х e р c o н, 2017. С. 221-225.

39. К р и т е р і ї о ц і н ю в a n n я н a в ч a л ь н и х д o c я г н e н ь у ч н і в п o ч a t k o в o ї
 ш k o л и // П o ч a t k o в a o c в і t a. 2016. №18. С. 11-12.

40. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку. URL : <http://etwinning.com.ua/content/files/659841.pdf>.

41. Курінна А. Ф. Формування комунікативних умінь і навичок учнів гуманітарних ліцеїв на уроках риторики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2005. 20 с.

42. Кучерук О. А. Перспективні технології навчання в шкільному курсі української мови : Навчальний посібник. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 182 с.

43. Лук О. Н. Психологія творчості. Київ : Наука, 2016. 375 с.

44. Мадзігон В. М., Нісімчук А. С. Технологія креативної педагогічної освіти : монографія. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. 512 с.

45. Максименко Н. Б., Качак Т. Б. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2015. 100 с.

46. Максимович О. Р. Педагогічні умови для розвитку творчих здібностей // Початкова освіта. 2011. № 28. С.14-16.

47. Малафійк І. В. Дидактика : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009. 406 с.
48. М а л и х і н а О. Е. О с о б л и в о с т і т в о р ч о г о р о з в и т к у д і т е й м о л о д ш о г о ш к і л ь н о г о в і к у // П о ч а т к о в а ш к о л а. 2015. №7. С. 51-54.
49. Методика навчання української мови в початковій школі / ред. М. С. Вашуленко. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
50. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підруч. / М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. М. Горошкіна та ін. Київ : Ленвіт, 2005. 400 с.
51. Митник О. Технологія побудови уроку як цілісного творчого процесу // Початкова школа. 2009. № 10. С. 53-57.
52. М і н я й л о Н. О. С у ч а с н и й у р о к у п о ч а т к о в и х к л а с а х. Київ : Магістр, 2017. 156 с.
53. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : Основа, 2009. 340 с.
54. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). Тернопіль : Мандрівець, 2015. 256 с.
55. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови в початковій школі (Методика і технологія навчання). Тернопіль : Астон, 2001. 264 с.
56. Н и к и т і н а А. В. Р о з в и т о к т в о р ч и х з д і б н о с т е й у ч н і в // П о ч а т к о в а ш к о л а. 2013. №. 10. С. 34-37

57. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.11.2018).

58. Нова українська школа : poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. M. Bibik. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

59. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.

60. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 514 с.

61. Пентилюк М., Нікітіна А., Горошкіна О. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови // Дивослово. 2006. № 1. С. 15–20.

62. Побірченко Н., Коберник Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій // Початкова школа. 2004. № 10. С. 8-10.

63. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 142 с.

64. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання. Теорія, практика, досвід : метод. посібник. Київ : АПН, 2002. 136 с.

65. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. пос. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

66. Пометун О. І., Пироженко Л. В., Біда О. А. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.

67. Пономарьова К. Нестандартні форми організації навчання української мови в початкових класах // Початкова школа. 2015. № 12. С. 1-6.

68. Попович Л. Формування комунікативної компетентності молодших школярів // Початкова школа. 2015. № 1. С. 52-54.

69. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі : О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.

70. Рибальченко І. Вчимося працювати на уроці творчо // Початкова освіта. 2016. № 9. С. 11-13.

71. Роєнко Л. Використання інтерактивних технологій на уроках рідної мови в початкових класах // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2009. Ч. 3. С. 159-165.

72. Романюк С. Лінгводидактичні основи розвитку творчого мовлення молодших школярів // Гірська школа Українських Карпат. 2016. № 14. С. 109-113.

73. Савченко О. Я. Розвивай свої здібності : навчальний посібник для молодших школярів. Київ : Освіта, 2015. 241 с.

74. Симановський О. Е. Розвиток творчого мислення школярів. Дніпро : Герда, 2017. 111 с.

75. Скакуліна Н. П. Творчість та фантазія. Київ : Генеза, 2014. 143 с.

76. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посібник / О. Горошкіна, Н. Єсаулова, О. Лук'янченко, Н. Мордовцева та ін.; за ред. М. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.

77. Сорокіна О. Методи та прийоми стимулювання творчої активності учнів // Психолог. 2016. № 5. С. 13-19.

78. Стребна О. Ю. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. Харків : Основа, 2013. 196 с.

79. Сторожук Ю. В. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів засобами театрального мистецтва // Мистецтво та освіта. 2017. № 2. С. 5-9.

80. Телячук В. П., Лесіна О. В. Інноваційні технології в початковій школі. Харків : «Основа», 2007. 240 с.

81. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер; наук. ред., передм. О. І. Пометун. Київ : Видавництво «Плеяди», 2008. 220 с.

82. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

83. Ткачук О. С. Мовно-мовленнєва компетенція на уроках української мови в початкових класах // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. Вип. 44. С. 156-159.

84. Федорчук В. В. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2014. 268 с.

85. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

86. Чупріна О. В. Методика розвитку мовлення учнів початкових класів із застосуванням мультимедійних засобів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 22 с.

87. Чупріна О. В. Реалізація принципу розвитку мовлення на уроках української мови в початковій школі // Актуальні проблеми текстотворення у лінгводидактичній та мистецтвознавчій площинах : збірник наукових праць (за матеріалами міжрегіонального науково-методичного семінару) / за ред. К. Я. Климової. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. С. 22-26.

88. Шумілін А. Т. Процес творчості школярів. Чернігів : Деснянська правда, 2015. 217 с.

89. Яковлева О. Л. Розвиток творчого потенціала особистості молодшого школяра. Київ : А С С А, 2015. 291 с.

90. Richard P. W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World. Rohnert Park, CA : Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State Univ., 1990. P. 45-56.

ДОДАТКИ

Додаток А

План-конспект уроку (4 клас)